

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.19 (3283) ●

● ЧАЦВЕР, 24 МАЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Белыя лебедзі з роднага краю
Многія дзеці і ўнукі тых беларусаў, якія апынуліся ў Комі яшчэ на пачатку мінулага стагоддзя, цяпер вяртаюцца на этнічную Радзіму **Стар. 2**

Бацька Максіма — таксама пісьменнік!
Роздум пасля прэзентацыі кнігі Адама Багдановіча **Стар. 3**

Час сяўбы, купання і цёпрых дажджоў
Менавіта на май выпадаюць дні ўшанавання апекуноў земляробства **Стар. 4**

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

Помні пра Хатынь, Адэліна!

Пакланіцца зямлі беларускай, аддаць даніну павагі мужнасці і гераізму тых, хто набліжаў Перамогу, ушанаваць памяць ахвяр фашызму прыязджалі прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў Санкт-Пецярбурга і Ленінградскай вобласці

Іван Ждановіч

Сярод паўтара дзясятка ўдзельнікаў “Каравана дружбы”, які нядаўна пабываў у Беларусі, Адэліна была самай юнай. Дзяўчынку гадоў дзясці ўзяла з сабой у далёкую дарогу Ларыса Пучніна, яе маці, адна з актывістак Міжнароднага савета Ленінградскай вобласці. “На жаль, дзеці нашы ўжо мала ведаюць пра тую вайну, — дзялілася думкамі Ларыса Іванаўна на сустрэчы з аднадумцамі ў Мінску, у Расійскім цэнтры навукі і культуры. — Выпраўляючыся ў Беларусь, мы пабывалі на легендарнай “Дарозе жыцця”, што ратавала ад галоднай смерці жыхароў блакаднага Ленінграда, прывезлі адтуль капсулу з зямлёй у Хатынь. Мемарыял на месцы спаленай разам з жыхарамі вёскі ўзрушыў усіх да глыбіні душы. Я бачыла пад час экскурсіі вільготныя вочы дачкі. Яна сцішана глядзела на мемарыяльную дошку з імёнамі і прозвішчамі вясцоўцаў, з імёнамі дзяцей, спаленых жывымі: 7 месяцаў... 14 гадоў... І раптам схпіла мяне за руку: “Мама, глядзі: Адэля...” Такія сугучныя імёны ў той Адэлі і ў маёй дачкі! Карнікі не шкадавалі ні малых, ні старых. Нам таксама расказвалі, як бела-

Антуан Аракелян (выступае), Арсен Крыцкі і Ірына Рогова — удзельнікі “Каравана дружбы”

рускіх дзяцей-донараў, у якіх забіралі ўсю кроў для салдатаў вермахта, кідалі ў яму яшчэ жывымі, прысыпалі зямлёй — і яна амаль месяц варушылася... Думаю, цяпер Адэліна на ўсё жыццё запомніць, што такое вайна, што такое

Хатынь”.
Каардынатарам размовы пра тое, як перадаць нашчадкам духоўны досвед бацькоў і дзядоў, як збіраць міжнародную згоду, дзякуючы якой савецкі народ здолеў у вайну перамагчы моцнага во-

рага, была Ірына Рогова, старшыня Фонда расійска-беларускага супрацоўніцтва “Белыя росы”, створанага ў Санкт-Пецярбургу. Па ўсім было бачна: у немалой ступені дзякуючы ёй, ураджэнцы пасёлка Крынічны Мазырскага раёна Го-

мельшчыны, і ладзяцца шматгранныя кантакты паміж грамадскімі арганізацыямі вядомага рэгіёна Расіі і рознымі беларускімі суполкамі. Сама ж Ірына Ігараўна аддае першыя ў правядзенні “Каравана дружбы” старшыні Міжнароднага савета Ленінградскай вобласці Юрыю Паламарчуку.

Савет гэты, дарэчы, створаны два гады таму, галоўная мэта яго дзейнасці такая: умацоўваць дружбу і згоду між прадстаўнікі розных народаў. “Мы — за тое, каб разам, бесканфліктна жыць і ствараць, — сказаў Юрыі Анатолевіч. — У савецкі час, асабліва ў гады ваенных выпрабаванняў, нашы бацькі, дзяды змаглі пераканацца, якая гэта магутная і нязломная сіла: адзінства. На жаль, сёння, у “нацыянальных кватэрах”, не ўсе дбаюць пра такі стратэгічна важны рэсурс стабільнасці ў грамадстве. Разам мы ладзім розныя акцыі, вось і ў Мінск прыехалі прадстаўнікі розных народаў: армянскага, башкірскага, грузінскага, інгушкага, чачэнскага, грэчаскага, прадстаўнік народаў фіна-вугорскай групы, ёсць нават сірыец. Многія з іх ведаюць, што такое ваенныя дзеянні, лакальныя канфлікты. І таму мы ўсе — за сяброўства, і гатовы супрацоўнічаць з усімі. хто спавядае такія ідэалы”. → **Стар. 4**

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

З Нясвіжа ў Лондан. Праз Мінск...

У сталіцы Вялікабрытаніі Нацыянальны акадэмічны тэатра імя Янкі Купалы прадставіў спектакль “Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл”

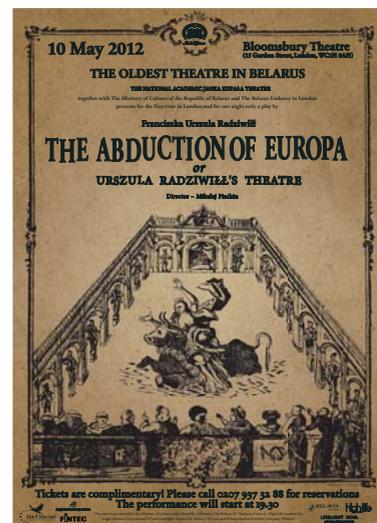
Іна Ганчаровіч

Знакаміты тэатральны калектыў за Ла-Маншам чакалі. “У Лондане ў Тэатры Блумсберы адбудзецца першае прадстаўленне легендарнага беларускага тэатра імя Янкі Купалы, — задоўга да прадстаўлення анансавалі прыезд купалаўцаў брытанскія газеты. — Гледачы пабачаць спектакль “Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл” у пастаноўцы рэжысёра Мікалая Пінігіна. Вы зможаце ачунацца ў

атмасферу святочнай веселасці беларускай шляхты ў сярэднявечным замку, дзе гасцей забавлялі танцамі і песнямі. Яркая і ўражлівае прадстаўленне, якое ўключае ў сябе балет, оперу і італьянскую камедыю, пастаўлена па п’есе, напісанай яшчэ ў XVIII стагоддзі першай свядомай жанчынай-пісьменніцай Беларусі, заснавальніцай прафесійнага тэатра княгіня Уршуля Радзівіл”.
Хоць найстарэйшы і самы тытулаваны тэатр Беларусі

шмат гастралюе і добра вядомы тэатральнай публіцы свету, аднак паездка ў Вялікабрытанію была першай і даволі хваляючай. “П’еса для паказу ў Лондане абрана з вялікага нашага рэпертуару невыпадкова, — патлумачыла Дзіяна Даражок, кіраўнік міжнароднага аддзела тэатра. — Па-першае, сюжэт са старажытнагрэчаскай міфалогіі добра знаёмы еўрапейцам і робіць наш спектакль зразумелым для замежных гледачоў. Па-другое, мы ведалі, што Англія — краі-

на цудоўных мюзіклаў, балета і вельмі музычнай публікі. Наш спектакль створаны ў падобным стылі. Ён уключае магутную вакальную частку — опера, і танцавальную — балет. Да таго ж спектакль добра ілюструе развіццё беларускай культуры, у прыватнасці тэатра. Ён нарадзіўся і ўпершыню быў пастаўлены ў сценах Нясвіжскага замка дзякуючы адукаванай жанчыне, беларускай княгіні Францішцы Уршулі Радзівіл. Наша пастаноўка — свайго роду рэканструк-

Лонданская афіша

цыя прадстаўлення, створанага ў старадаўнім беларускім тэатры ў Нясвіжы”. Варта нагадаць, што ў XVIII стагоддзі на землях Беларусі не было прафесійных тэатраў. → **Стар. 3**

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Белыя лебедзі з роднага краю

Многія дзеці і ўнукі тых беларусаў, якія апынуліся ў Комі яшчэ на пачатку мінулага стагоддзя, цяпер вяртаюцца на этнічную Радзіму

Спявачка хора “Купалінка” кліча да сябе зямля продкаў

Кацярына Мядзведская

Свайчынніца з Комі Надзея Лосева ў нашу першую сустрэчу з ёй паўгады таму падзялілася марай: хоча, казала, назаўжды вярнуцца ў Беларусь. І гэта было не проста асабістае жаданне, разам з ёй да пераезду рыхтуюцца і дачка з унукам. Мне ж тады падумалася, як гэта сімвалічна, калі кліча да сябе зямля нават не бацькоў, а дзядоў. Бо сама жанчына родам з Сібіры. Дзядуля яе быў ссыльным, і менавіта ён разам з сям’ёй апынуўся ўдалечыні ад Бацькаўшчыны на пачатку мінулага стагоддзя.

Нядаўна мы зноў бачыліся ў Мінску з Надзеяй Аляксеўнай. І яна з усмешкай паведаміла, што планы ў іх сям’і сталі яшчэ больш рэальнымі. “Галоўнае — пытанне з жыллём, — разважае. — Працу ў Мінску дачка Алеся, эканаміст па адукацыі, шукае па інтэрнэце, і ёсць прапановы”. Знайсці працу па спецыяльнасці ў Комі цяжка, і спадзяюцца жанчыны, што на этнічнай Радзіме іх веды і ўменні больш спатрэбяцца.

ПЕРСПЕКТЫВЫ

Практычныя ідэі Анатоля Царука

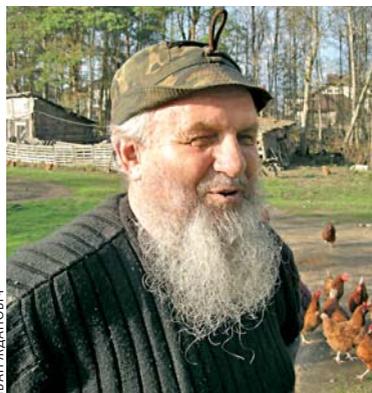
Мінскі вынаходнік не адзін год плённа працаваў на касмічную галіну. На пенсіі ж ён прыдумаў, як нават зімою можна карміць жывёл свежымі сакавітымі кармамі.

Іван Ждановіч

На лугах, сенажацях Беларусі поўным ходам ідзе нарыхтоўка зялёных кармоў. З травы атрымаецца пераважна сена, сенаж, сілас, а таксама вітамінная мука. Як вядома, у краіне цяпер актыўна развіваецца жывёлагадоўля, будуецца новыя комплексы, фермы, хуткімі тэмпамі расце вытворчасць малака і мяса. Так што запатрабаваны якасныя кармы. Як лічыць Анатоль Міхайлавіч, Беларусь мае вялікія рэзервы і для таго, каб з часам стаць яшчэ і буйным экспарцёрам... свежаскошанай травы. “Экспарт зялёных кармоў для жывёл па прыбытковасці можа зраўняцца з экспартам нафты, — лічыць вынаходнік. — Да таго ж і рэсурс гэта ўзнаўляльны. Але як зберагчы кармы свежымі, не страціць пажыўныя рэчывы, каб трава была крутлы год як толькі што з луга? Я шукаў адказ — і знай-

шоў, а ідэя ўжо запатэнтавана”.

Аднак перш чым раскрывць “сакрэт Царука”, заўважым: Анатоль Міхайлавіч родам з украінскай вёскі, а цяпер мае пад Мінскам, пры элітным пасёлку Дроздава, невялікую фермерскую гаспадарку. Так што абавіраецца вынаходнік як на практыку, так і на дасягненні навукі. Неяк, гасцючы ў яго “лабараторыі”, пад якою на сядзібе прыставаны стары вагончык, я пабачыў, наколькі грунтоўна распрацоўвае энтузіяст свае ідэі. Схемы, графікі, формулы, табліцы... Напрыклад, ён вывучыў сусветны досвед па асаблівасцях догляду, кармлення жывёл, адметнасцях стрававання. Ведае травы: што вырошчваць, у якую пару лепш касіць... Яшчэ адзін “блок пытанняў” — стварэнне новых машын, якія будуць адразу ж, на сенажаці, герметычна запакоюваць свежаскошаны і здроблены

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Вынаходнік Анатоль Царук

корм у бочкі-кантэйнеры. Кілаграм гэтак па 50-70. Дарэчы, у эскізных чарцяжах вынаходніка ёсць ужо як корманарыхтоўчыя машыны, так і кардонныя мадэлі спецтары. Нават прадумана, з якога матэрыялу іх зручней штампаваць. Увесь комплекс нарыхтоўкі, транспартавання свежых кармоў прадуманы. Цяпер справа за інвестыцыямі.

НАШЧАДКІ СКАРЫНЫ

Каштоўны падарунак

Лявон Целеш

Нацыянальная бібліятэка праводзіць акцыю “Беларускую кнігу — у рэгіёны”. А нядаўна і ў аграгарадку Дворышча, што на Дзяржыншчыне, пабывалі дабрадзеі.

Жыхары аграгарадка каштоўны падарунак для мясцовай бібліятэкі, а гэта 300 кніг рознага зместу, прымалі ўсе разам з рук супрацоўнікаў галоўнай кніжнай скарбніцы краіны. На Свята кнігі прыехалі дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі і загадчыца сектара Мар’яна Жукоўская. У бібліятэцы пабольшала энцыклапедыі, мастацкіх твораў для дзяцей, ёсць у дарунку кнігі пра мінулае Бацькаўшчыны, альбомы, школьныя падручнікі.

Кнігі прымалі ва ўтульным дворыку Цэнтра культуры, а святочны настрой падтрымліваў Фаніпальскі народны інструментальны ансамбль “Экспромт”: увесь час гучалі беларускія мелодыі. Выступаючы на ўрачыстасці, Раман Матульскі паведаміў, што ў Нацыянальнай бібліятэцы існуе фонд з 100 тысяч кніг, якія будуць перададзены ў рэгіёны, а таксама ў вайсковыя часці. Аграгарадок Дворышча — адзін з першых у спі-

се адрасоў дабрачыннасці, вызначаных супрацоўнікамі Нацыянальнай бібліятэкі. А ўвогуле ж акцыя, прысвечана Году кнігі, — шырока-маштабная, усебеларуская.

Акрамя асноўнага падарунка, у бібліятэку аграгарадка перададзена факсімільнае выданне “Слуцкае Евангелле”, шэраг кампакт-дыскаў. Старшыня Дзяржынскага райвыканкама Мікалай Арцюшкевіч падзякаваў гасцям за кнігі. А дырэктар Дзяржынскай цэнтральнай бібліятэкі Валянціна Клімовіч звярнула ўвагу ўсіх на тое, якой багатай атрымалася разгорнутая на месцы ўрачыстасці экспазіцыя “Дзяржыншчына літаратурная”.

Свае творы чытала на свяце дзяржынская паэтэса, удзельніца літаб’яднання “Выток” Рэгіна Рэўтовіч. Спадабаўся землякам і верш вучаніцы 4 класа мясцовай школы Насці Бяднюк. Дарэчы, у Насці ўжо выйшла невялікая кніга паэзіі на беларускай мове “У краіне любай шмат цікавых цудаў”, з яе ж малюнкамі. Выданне таксама было на стэндзе “Дзяржыншчына літаратурная”.

На святах прыйшлі шмат вучняў малодшых класаў мясцовай школы, іх пяснячалі ўчытачы. З такой радаснай падзеяй юных аматараў кнігі віншаваў Раман Матульскі, кожнаму з іх падарыў кнігі.

Ля стэнда “Літаратурная Дзяржыншчына”

на ўвесь дзень. А на цёплы сырадой шмат ахвотнікаў знойдзецца па свеце”.

Лугоў, у тым ліку прырэчных, прыазёрных, у Беларусі сотні тысяч гектараў. Толькі не лянуйся! То можа і сапраўды нарыхтаваны тут “кармавыя кансервы” будуць у свеце нарашват?

Нядаўна пенсіянер Анатоль Царук адгукнуўся на заклік Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, які збірае “Сто ідэй для Беларусі”. Душой і думкамі, жартуе, я ж малады! Падаў туды шэраг прапаноў па незвычайным, але ўжо запатэнтаваным ім выкарыстанні... звычайнай вугальнай кіслаты. Яна, аказваецца, можа быць не толькі цудоўным кансервантам у герметычна запакаваных “кармавых кансервах”, але і вельмі эфектыўна прымяняцца пры тушэнні вялікіх лясных пажараў і нават для барацьбы з тарнада.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

З Нясвіжа ў Лондан. Праз Мінск...

Акцёры-купалаўцы ў спектаклі “Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл” на лонданскай сцэне

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Першым дзякуючы намаганням Францішкі Уршулі, каханай жонкі князя Міхала Казіміра Радзівіла (Рыбанькі) стаў тэатр у Нясвіжы. Песы для свайго тэатра пісала сама княгіня. А ролі ў спектаклях выконвалі госці, шматлікая радня і запрошаныя кадэты Ры-

царскай акадэміі. Спектаклі, як пішучь тэатразнаўцы, праводзіліся на адкрытых пляцоўках, таму іх маглі бачыць як сябры і госці княжацкай сям’і, так і простыя жыхары Нясвіжа. Так што ў шырокай аўдыторыі была ўнікальная магчымасць далучыцца да тэатральнага мастацтва.

Кажучь, літаратурны талент

быў не адзіным дарам маладой княгіні, яна яшчэ і з музыкай вельмі сябрвала. Нават сама складала оперныя лібрэта, ставіла балетныя нумары. Такім чынам, у Нясвіжскім замку пачынаўся і беларускі оперны жанр, а таксама беларуская сімфанічная і балетная культура.

У Лондане беларускія акцёры

сыгралі ўсяго адзін спектакль. І пакарылі публіку. У прыватнасці, брытанскі лорд, вядомы драматург і паэт Аранмур Браўн выказаўся так: “Артысты Купалаўскага тэатра прадэманстравалі высокі стандарт тэатральнага мастацтва. Выкананне было цікавым з міфалагічнага пункту гледжання ў сучаснай інтэрпрэтацыі, вельмі пры-

гожым, прафесійным, з цудоўным музыкальным суправаджэннем. Гэта маё першае знаёмства з тэатральным мастацтвам вашай краіны. Пасля ўбачанага хочацца працягнуць гэтае прыемнае знаёмства, даведацца больш пра краіну, яе традыцыі”.

Добрабычліваасцю і адкрытасцю брытанскіх тэатралаў былі зачараваныя і купалаўцы. “Уражанні ад сустрэч у Лондане — самыя светлыя, — дзеліцца імі Дзіяна Даражок. — Акцёраў вельмі цёпла віталі, доўга не адпускалі са сцэны пасля спектакля. Больш за тое: прадстаўленне досыць доўгае па часе, ды я заўважыла, што нават у антракце з залы не выйшаў ніводзін чалавек”. Сярод запрошаных на спектакль былі прадстаўнікі дыпкорпуса, улад, грамадскіх дзеячаў, беларусаў, якія цяпер жывуць у Вялікабрытаніі. Для англамоўнай аўдыторыі мы прывезлі сістэму сінхроннага перакладу, таму літаральна кожны глядач меў магчымасць слова ў слова чуць і разумець усё, што гаворылася на сцэне”.

Ініцыятарам правядзення мерапрыемства, якое выклікала вялікую цікавасць брытанскай публікі да беларускай культуры, выступіла пасольства Беларусі ў Злучаным Каралеўстве Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі.

ГОД КНІГІ

Бацька Максіма — таксама пісьменнік!

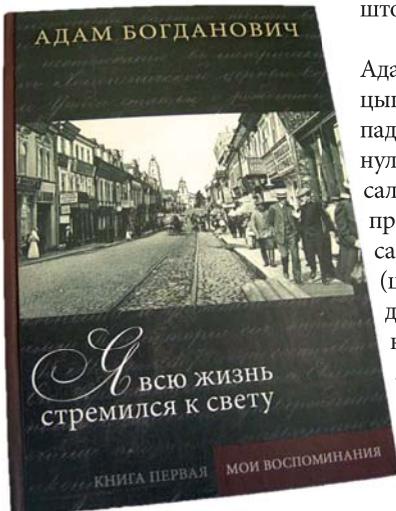
Роздум пасля прэзентацыі кнігі Адама Багдановіча

Адам Мальдзіс

Гадоў дваццаць таму, калі ў выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя” выходзіў першы том шасцітомнага біябібліяграфічнага слоўніка “Беларускія пісьменнікі”, мы, члены рэдкалегіі, спрачаліся: якую дэфініцыю даць Адаму Багдановічу, бацьку славага паэта? Некаторыя сумняваліся, ці змяшчаць пра яго артыкул увогуле, бо мастацкіх жа твораў ён не пісаў, толькі народназнаўчыя працы, а гэта ўжо навука. Таму і вызначэнне далі мы тады асцярожнае: “этнограф, фалькларыст, мемуарыст”. Праўда, у тэксце Генадзь Кісялёў усё ж пра яго ўспаміны напісаў: “гэта мастацкі твор і адначасова даследаванне”. Значыць, пісьменнік? Але апроча Кісялёва, архівіста па адукацыі, мабыць, ніхто тых мемуараў у Мінску яшчэ не чытаў. Яны тады толькі паступілі ад сыноў Адама Багдановіча, Паўла і Мікалая, з Яраслаўля ў сховы маладога яшчэ мінскага Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

А сёлета ў выдавецтве “Літаратура і Мастацтва” твая ўспаміны пабачылі свет. Прэзентацыя іх, кнігі “Усё

жыццё імкнуўся да святла”, адбылася ў Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна. Вядучы цырымоніі Мікола Мятліцкі, выступоўцы — складальнік і аўтар прадмовы Аляксандр Вашчанка, дырэктар музея Таццяна Шэляговіч, мастак Эдуард Агуновіч, пісьменнік Анаголь Бутэвіч, унучатая пляменніца Максіма Вольга Дашкоўская і іншыя — далі

высокую ацэнку выданню, адзначылі яго спецыфічныя асаблівасці (аўтар вядзе гаворку не толькі пра сябе, але і пра свой разгалінаваны род, часта цытуе на каларытнай беларускай мове выказванні сваіх продкаў і сучаснікаў),

падкрэслілі сімвалічнасць таго супадзення, што “круглыя” юбілей сына (летась былі сотыя ўгодкі Максіма Багдановіча) і бацькі (сёлета яго 150-я ўгодкі) адбыліся толькі чатыры месяцы.

Дома я заглыбіўся ў чытанне набытага экзэмпляра ўспамінаў. Супастаўляў іх з іншымі творамі мемуарнай літаратуры XIX стагоддзя, якой даўно цікаўлюся. І вось што кінулася ў вочы.

Па-першае, успаміны Адама Багдановіча прычымпава розніцца ад іншых падобных твораў пазамінулага стагоддзя. Тыя пісаліся амаль выключна прадстаўнікамі пануючых саслоўяў — дваранства (шляхты), чыноўніцтва, духавенства — пераважна на польскай мове, месца якой пасля паражэння паўстання 1863 года паступова займала руская. А Адам Багдановіч нарадзіўся ў красавіку (дні тут указваюцца розныя) 1862 года ў сялянскай сям’і, якая толькі вызвалілася ад прыгону. Ён інтэлігент у першым пакаленні, прадстаўнік новай сацыяльнай рэчаіснасці, так сказаць, трэцяга саслоўя. І ацэнкі дваранства ў яго больш крытычныя. Ён,

напрыклад, не прыхарошвае паноў, хоць і падкрэслівае, што выканаўцамі іх волі найперш выступалі жорсткія падпанкі — аканомы, войты, цівуны і гэтак далей.

І моўна ўспаміны розніцца ад папярэдніх, польскіх і рускіх — яны і рускія, і беларускія. “Учэпістая” памяць Адама Багдановіча дакладна захавала выказванні продкаў і па мацярынскай лініі (найперш таленавітага самародка бабкі Рузаліі), і па бацькоўскай (бацька мемуарыста, Юрый Лук’янавіч, выглядае на здымку ўжо сапраўдным інтэлігентам). Першыя прадстаўлялі Халопенічы, памежжа Падзвіння і Падняпроўя, другія — Рудабелку, сённяшні пасёлак Акцябр, а гэта, па словах аўтара, Палессе. У гаворках тых двух рэгіёнаў многа адметнага, але яшчэ больш агульнага, беларускага, і Адам Багдановіч акцэнтую на тым увагу.

Па-другое, у кнізе пададзены ўспаміны не толькі і не столькі самога аўтара, але і ўспрыманага рэчаіснасці ўсім яго разгалінаваным і, не пабаюся гучнага слова, магутным родам Багдановічаў (паглядзіце, колькі дзяцей было і ў самога Адама, і ў

Адам Багдановіч

яго бацькі!). Робіцца спроба праз гісторыю роду паказаць важныя, пераломныя этапы ў жыцці ўсёй Радзімы, усіх беларусаў. А гэта сапраўды ператварае мастацкі твор у гістарычнае даследаванне.

Па-трэцяе, погляд аўтара на рэчаіснасць не столькі суб’ектыўны, колькі аб’ектыўны і да таго ж рэспектыўны. Адам Багдановіч пачаў пісаць успаміны, маючы ўжо 70 год. Таму змог пазбавіцца ад неістотнага, толькі індывідуальнага і засяродзіць увагу на абагульненым, важным і для сябе, і для свайго народа.

Такім чынам, успаміны бацькі геніяльнага (гэтае слова гучыць ў друку ўсё часцей) паэта з’яўляюцца ўнікальным спалучэннем мастацкага і навуковага

светабачання. Як сказаў на прэзентацыі А. Бутэвіч, яно робіць Адама Багдановіча “самадастатковым творцам”. Цяпер мы маем поўнае права дадаць, што ён “рускі і беларускі пісьменнік і вучоны”. Спадзяюся, такі вывад пацвердзіць і наступная кніга (або кнігі) таго ж аўтара. Услед за агульным загаловакам “Усё жыццё імкнуўся да святла” ідзе падзаглавак: “Кніга першая. Мае ўспаміны”. Бо для працягу выдання засталіся яшчэ ўспаміны пра Максіма Горкага і Фёдара Шаляпіна, “Рэвалюцыйны рух у Мінску і губерні ў 80-х і пачатку 90-х гг.”, “Да гісторыі партыі “Народнай волі” ў Мінску і Беларусі, 1880-1892 гг.”, “3 мінулага мястэчка Халопенічы” і іншыя неапублікаваныя пакуль творы.

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

Помні пра Хатынь, Адэліна!

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Сам Юрый Паламарчук, кіраўнік Шчаглоўскага муніцыпальнага ўтварэння Усевалажскага раёна Ленінградскай вобласці, інтэрнацыяналіст і “па крыві”: яго бацька — казак-украінец, маці — руская. А ён, як мне жартам сказаў, атрымліваецца — беларус. У маладосці вучыўся ў Адэскай мараходцы, праз Беларусь ездзіў на практыку ў Прыбалтыку. Нядаўна і канчаткова парадніўся з братамі-беларусамі, выдаўшы старэйшую дачку замуж у Віцебск. “Наш аўтапрабег называецца сімвалічна: “Караван дружбы “Дарога жыцця” ў Рэспубліку Беларусь”, — пасвячае ў задуму акцыі Юрый Анатольевіч. — Мы прысвятцілі яго Дню Перамогі, бо гэтае свята нагадвае грамадзянам былых краін СНД пра часы, калі мы разам спынілі “карычневую

Беларуса з Расіі Арсена Крыцкага (справа) і украінца Пятра Бойку з Мінска парадніла мора

чуму”. А Беларусь, як вядома, у перамозе адыграла велізарную ролю. Мы ўпэўнены: хто памятае пра вайну, пра Вялікую Перамогу — таму абавяз-

кова варта наведаць Беларусь. Пабываць на мемарыялах вайскавай славы і памяці ахвяр фашызму. Тут, на гэтай зямлі, як нідзе бачная значнасць Пе-

рамогі. Мы прыехалі ўшанаваць памяць загінулых. Пакланіцца святой зямлі. Падзякаваць беларусам за тое, што вы — разам з намі, расіянамі, што па-

мятаеце і шануеце герояў, што сябруеце з намі”.

Сваімі меркаваннямі пра тое, як пашыраць сяброўскія кантакты, наладжваць супрацоўніцтва падзяліліся як госці з Расіі, так і прадстаўнікі дзіцячай газеты “Зорька”, Батальёна беларускіх армян, суполкі “Блакаднікі Ленінграда”, ДТСААФ Беларусі. Выступалі таксама дырэктар мінскай СШ № 67 Валянціна Дашкевіч, дырэктар Цэнтра акіянаграфіі “Адкрыты акіян” Аляксей Азараў. Арсен Крыцкі, былы марскі пехацінец, адзін з каардына тараў міжнароднага праекта “Марское братэрства — непарушнае!”, расказаў пра патрыятычныя справы былых маракоў Беларусі і Расіі, ідэю стварэння “саюзных класаў гардэмарынаў Расіі і Беларусі” ў шэрагу знакамітых ваенна-марскіх навучальных устаноў Санкт-Пецярбурга.

Госці з Расіі падарылі

беларускім сябрам і прыгожыя песні — выступаў іх гурт “Белыя ночы”, якім кіруе Ларыса Пучніна, сама прафесійная вакалістка і выкладчыца спеваў.

...А што ж Адэліна?

Слухаючы разумныя размовы дарослых, яна недзе на апошнім радзе гуляла з мячыкам. Вось, думалася мне, нецікава ёй усё гэта... Ды пасля сустрэчы яе маці патлумачыла: дзяўчынка — гімнастка. І ёй трэба абавязкова вучыцца “трымаць прадмет”. А ў школе яна збіраецца з фотаздымкамі ў руках расказаць аднакласнікам, дзе была, што бачыла. І што яе ўразіла.

Ці атрымаюць у спадчыну і ці навучацца нашы дзеці трымаць у сваёй памяці ўрокі патрыятызму — залежыць ад нас. І будзе найлепшым выхаваннем, калі і словамі, і справамі сваімі будуць дарослыя паказваць ім прыклад таго, як трэба мірна жыць і працаваць.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Час сяўбы, купання і цёплых дажджоў

Менавіта на май выпадаюць дні ўшанавання апекуноў земляробства

Рэгіна Гамзовіч

7 мая — прысвятак Алісей або Аўсей у праваслаўных: “Прышоў Алісей — авёс пасей”. Дагэтуль вядомыя прыкметы: сей авёс, як камары з’явіцца, а ячмень — калі зацвіце каліна. Пасля чакалі дождж — на засеянае поле і агароды.

8 мая — Марк, пра якога казалі: “Дождж на святога Марка — дык зямля, як шкварка”. Па каталіцкім календары ў гэты дзень ушаноўваюць Станіслава, мудрасць народная падказвае селяніну: “Сей лён на Станіслава — вырасце, як лава”.

У аўторак або чацвер пасля Юр’я (сёлета 8 або 10 мая) спраўлялі Бабскія розбрыкі — рытуальны дзень скокаў жанчын. На ніве качаліся і куляліся, падскоквалі, імітуючы рухі жывёл. Гэтыя скокі нібыта садзейнічалі ўрадлівасці зямлі і плоднасці статку.

Чацвёртая серада пасля Вялікадня называецца Пераплаўная або Градавая, Грамавая, Перапапавае. У розных рэгіёнах назывы розныя, як і звычкі, звязаныя з гэтым днём. Напрыклад, лічыцца, што пасля Пераплаўнай серады можна купацца — да Іллі, а жанчыны не палолі агароды, каб не пабіла градам поле і яго не заліў дождж...

11 мая ў каталікоў — прысвя-

Абрад “Ваджэнне і пахаванне стралы” ў вёсцы Стаўбун Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці

так Пранцішак, а праваслаўныя 13 мая шануюць Якуба: “На Якуба грэе любя”.

14-га — Макарэй: асвятлялі ваду ў рацэ і прамывалі вочы, каб не балелі. Далей ідуць дні ўшанавання апекуноў земляробства: 15 мая — Барыс, які “коні пасець, зямлю грэець, ячмень сеець”, 18 мая — Арына-расадніца, 21 мая — Іван Веснавы або Бацька Міколы, 22 мая — Мікола, гэты дзень таксама лічыцца святам пастухоў. У каталікоў 22 мая — Алена або

Галена, на які народная прыказка раіла: “Сей лён на Алену, будзе кашуля па калена”. А ў праваслаўных 23-га Зілот, калі сеялі пшаніцу і каноплі: “Сей пшаніцу на Зілота, і яна будзе як злата”. 28 мая казалі: “Святы Пахом павее цяплом”.

24 мая сёлета Ушэсце, на якое ў Веткаўскім і суседніх з ім раёнах на Пасожжы спраўляюць абрад Ваджэння і пахавання стралы, якім і заканчваецца вясна. Жанчыны, узяўшыся пад рукі, ідуць з песнямі ў цэнтр сяла, а на скрыжаваннях

водзяць так званыя крывыя танкі. Сабраўшыся разам, водзяць яшчэ веснавы абрадавы карагод “Лука”, затым ідуць у поле, дзе закопваюць розныя прадметы ў зямлю — хаваюць стралу-вясну. У вёску вяртаюцца ўжо з летнімі песнямі. У жывым бытаванні абрад захаваўся ў вёсках Стаўбун, Неглюбка, Пераплёўка, Казацкія Балсуны Веткаўскага раёна. Ён узяты пад ахову дзяржавы і мае статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці Беларусі.

Прыцягальны астравок для экстрэмалаў

Гаспадары аграрыяў і адраджэння паселішча

Маленькая вёска Вераб’і знікла з карты краіны яшчэ ў 1986 годзе. Аднак праз чвэрць стагоддзя на тым месцы з’явілася аграрыстычная сядзіба “Матулін куток”, а яе гаспадары сталі ініцыятарамі адраджэння паселішча. Мясцовыя ўлады пайшлі на сустрэчу — і летась мясцовасці быў прысвоены статус населенага пункта. Праўда, вёска атрымала новую назву — Булаўкі. Але гэта не засмучае насельнікаў: галоўнае, што вёска існуе.

Па словах кіраўніка інфармацыйнага цэнтра сельскага турызму і адпачынку, туроператара сельскага турызму ў Віцебскай вобласці Людмілы Царовай, пакуль у вёсцы з адзіным домам няма электрычнасці, але турыстаў-экстрэмалаў гэта не спыняе. Лямпа-газоўка і свечкі прыносяць свой каларыт у вясковы адпачынак.

Дарэчы, сядзіба “Матулін куток” стала адной з 32 сядзіб — удзельніц абласнога конкурсу на лепшую аграрыяўскую Віцебскай вобласці. Усяго ж, паводле звестак упраўлення спорту і турызму, на пачатку года ў вобласці дзейнічалі 359 аграрыяўскіх. Летась адпачылі ў вёсках на Віцебшчыне амаль дваццаць тысяч турыстаў. А ў лідарах па арганізацыі “з’яленага адпачынку” — Браслаўскі, Мёрскі, Расонскі, Глыбоцкі, Полацкі і Пастаўскі раёны вобласці.